INDIAN JOURNAL OF HISTORY AND ARCHAEOLOGY
ISSN (e):2582-225Xwww.ijha.in
Vol-8, Issue -04,July-August, 2026
Page No,01-11
Peer -Reviewed, Refereed Journal

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ನೀತಿಗಳು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜದ ರೂಪಾಂತರ ಕುರಿತ ಪರಿವೀಕ್ಷಣೆ

ಡಾ.ವೆಂಕಟೇಶ.ವಿ.[1]

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ನೀತಿಗಳು ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜದ ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿವೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ ಜಾರಿಗೊಂಡ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಕ್ರಮಗಳ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ ಭೂಮಿಯ ಅಸಮಾನ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ, ಗೇಣಿದಾರರಿಗೆ ಭೂಸ್ವಾಮ್ಯ ಹಕ್ಕು ಒದಗಿಸುವುದಾಗಿತ್ತು. 1961ರ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಕಾಯಿದೆ ಹಾಗೂ 1974ರ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು ಉಳುವವನಿಗೆ ಭೂಮಿ ಎಂಬ ತತ್ವವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಭೂಹೀನ ಮತ್ತು ಸಣ್ಣ ರೈತರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದವು. ಈ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಗೇಣಿದಾರರು ಭೂಸ್ವಾಮಿಗಳಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡರು, ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಾನತೆ ಹೆಚ್ಚಿತು ಮತ್ತು ಹಿಂದುಳಿದ ಜನವರ್ಗಗಳು ರಾಜಕೀಯ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸಬಲಗೊಂಡವು. ಕೃಷಿ ಉತ್ಪಾದಕತೆಯಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧಿ ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದು, ಗ್ರಾಮೀಣ ಬಡತನವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಸಹ ಈ ನೀತಿಗಳು ನೆರವಾದವು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಡಿ.ದೇವರಾಜ ಅರಸು ಅವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಾದ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿವೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಭೂಹೀನ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಸಮಸ್ಯೆ, ಮಹಿಳೆಯರ ಕಡಿಮೆ ಭೂಸ್ವಾಮ್ಯ, ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭೂಮಿಯ ಮಿತವಾದ ಮರುಹಂಚಿಕೆ ಹಾಗೂ ಕಾನೂನುಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿನ ಕೊರತೆಗಳು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಯ ಸಂಪೂರ್ಣ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿವೆ. ಆದರೂ ಕರ್ನಾಟಕದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಸಮಾನತೆ, ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಮೌಲ್ಯಗಳತ್ತ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವಲ್ಲಿ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ನೀತಿಗಳು ಮಹತ್ತರ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿವೆ.

ಪ್ರಮುಖ ಪದಗಳು: ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ, ಉಳುವವನಿಗೆ ಭೂಮಿ, ಭೂಸ್ವಾಮ್ಯ, ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ, ಭೂಹೀನ ರೈತರು, ಭೂಹಿಡುವಳಿ ಮಿತಿ, ಭೂ ಮರುಹಂಚಿಕೆ, ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜ, ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ, ಕೃಷಿ ಸುಧಾರಣೆ, ಗೇಣಿತನ ನಿರ್ಮೂಲನೆ, ಕೃಷಿ ಉತ್ಪಾದಕತೆ, ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳು,

[1]. **ಸಹಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಇತಿಹಾಸ ವಿಭಾಗ, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು, ಕೆಜಿಎಫ್, ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆ.**

ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಬಲೀಕರಣ, ಭೂಮಾಲೀಕತ್ವ, ಭೂಹೀನತೆ, ಕೃಷಿಕರ ಹಕ್ಕುಗಳು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ, ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ.

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಭೂಮಿ ಮಾನವನ ಜೀವನಾಧಾರದ ಪ್ರಮುಖ ಸಂಪನ್ಮೂಲವಾಗಿದ್ದು, ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜದ ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಾಧಾರವಾಗಿದೆ. ಕೃಷಿ ಪ್ರಧಾನ ರಾಜ್ಯವಾದ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯ ಮಾಲೀಕತ್ವ ಮತ್ತು ಅದರ ಹಂಚಿಕೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜೀವನದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳಾಗಿವೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯ ಬಹುಪಾಲು ಕೆಲವೇ ಭೂಮಾಲೀಕರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿದ್ದರಿಂದ, ಗೇಣಿದಾರರು, ಸಣ್ಣ ರೈತರು ಹಾಗೂ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರು ಶೋಷಣೆ ಮತ್ತು ಅಸಮಾನತೆಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಹಾಗೂ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ನೀತಿಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದವು.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಇನಾಂ ಮತ್ತು ಜಾಗೀರು ಪದ್ಧತಿಗಳ ನಿರ್ಮೂಲನೆಯಿಂದ ಆರಂಭವಾಗಿ, 1961ರ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಕಾಯಿದೆ ಹಾಗೂ 1974ರ ಮಹತ್ವದ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳ ಮೂಲಕ ಹೊಸ ಆಯಾಮವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತು. ಈ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಮೂಲ ಆಶಯ ಉಳುವವನಿಗೆ ಭೂಮಿ ಎಂಬ ತತ್ವವಾಗಿದ್ದು, ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಉಳುಮೆ ಮಾಡುವ ರೈತರಿಗೆ ಸ್ವಾಮ್ಯ ಹಕ್ಕು ನೀಡುವುದಾಗಿತ್ತು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಗೇಣಿದಾರರಿಗೆ ಭೂಸ್ವಾಮ್ಯ ದೊರೆತು, ಭೂಹೀನರಿಗೆ ಭೂ ವಿತರಣೆಯಾಗಿದ್ದು, ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಚಲನಶೀಲತೆ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ನೀತಿಗಳು ಕೇವಲ ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರದೆ, ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜದ ಅಧಿಕಾರ ಸಂಬಂಧಗಳು, ಜಾತಿ ಆಧಾರಿತ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ, ರಾಜಕೀಯ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳ ಮೇಲೆಯೂ ಮಹತ್ವದ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿವೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಡಿ.ದೇವರಾಜ ಅರಸು ಅವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಾದ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಕ್ರಮಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳು, ದಲಿತರು ಮತ್ತು ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರ ಸಬಲೀಕರಣಕ್ಕೆ ದಾರಿಯಾಯಿತು.

ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ ಎಂಬುದು ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯ ಮಾಲೀಕತ್ವ, ಬಳಕೆ, ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಹಂಚಿಕೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆ, ನ್ಯಾಯ ಹಾಗೂ ಉತ್ಪಾದಕತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸರ್ಕಾರ ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಕಾನೂನುಬದ್ಧ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಕ್ರಮಗಳ ಸಮೂಹವಾಗಿದೆ. ಭೂಮಿ ಕೇವಲ ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಧನವಾಗಿರದೆ, ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನ, ಆರ್ಥಿಕ ಭದ್ರತೆ

ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರದ ಮೂಲವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಭೂಮಿಯ ಹಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಅಸಮಾನತೆಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಅಸಮಾನತೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಅಸಮಾನತೆಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿ ಕೃಷಿಕರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಯು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯದ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿತು. ಸಂವಿಧಾನದ ರಾಜ್ಯ ನೀತಿ ನಿರ್ದೇಶಕ ತತ್ವಗಳು ಸಂಪತ್ತಿನ ಕೇಂದ್ರೀಕರಣವನ್ನು ತಡೆಯುವ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಸಮಾನ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಜಮೀನ್ದಾರಿ, ಜಾಗೀರು ಮತ್ತು ಇನಾಂ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಿ, ಗೇಣಿದಾರರಿಗೆ ಭೂಸ್ವಾಮ್ಯ ಹಕ್ಕು ನೀಡುವ ಮತ್ತು ಭೂಹೀನರಿಗೆ ಭೂ ವಿತರಿಸುವ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಯಿತು.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ನೀತಿಗಳ ಉದಯವು ಐತಿಹಾಸಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಅಸಮಾನತೆಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಂದಿನ ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿವಿಧ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನ, ಹೈದರಾಬಾದ್ ನಿಜಾಮರ ಆಡಳಿತ, ಬಾಂಬೆ ಪ್ರಾಂತ್ಯ ಹಾಗೂ ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಆಡಳಿತ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ಈ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯ ಮಾಲೀಕತ್ವ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಸಂಬಂಧಗಳು ಏಕರೂಪವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಇನಾಂ, ಜಾಗೀರು, ವತನ್ ಹಾಗೂ ಇತರೆ ಮಧ್ಯವರ್ತಿ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಭೂಮಿಯ ಬಹುಪಾಲು ಕೆಲವೇ ಭೂಮಾಲೀಕರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿತ್ತು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನಿಜವಾಗಿ ಉಳುಮೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರೈತರು ಭೂಸ್ವಾಮ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗಿದ್ದು, ಗೇಣಿದಾರರಾಗಿ ಅಥವಾ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರಾಗಿ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪ್ರಗತಿಪರ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳು ನಡೆದಿದ್ದರೂ, ಭೂಮಿಯ ಹಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಸಮಾನತೆ ಮುಂದುವರಿದಿತ್ತು. ಭೂಮಾಲೀಕರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ, ಸಣ್ಣ ರೈತರು ಮತ್ತು ಭೂಹೀನ ಕೃಷಿಕರು ಆರ್ಥಿಕ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೆಚ್ಚಿದ ಗೇಣಿ, ಅನಿಶ್ಚಿತ ಗೇಣಿತನ, ಬಲವಂತದ ದುಡಿಮೆ ಹಾಗೂ ಭೂಸ್ವಾಮಿಗಳ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಗಾಢಗೊಳಿಸಿತ್ತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಸಮಾನತೆಯ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೂಲಭೂತ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತರಲು ಮುಂದಾಯಿತು. ಅದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಜಮೀನ್ದಾರಿ, ಇನಾಂ ಮತ್ತು ಜಾಗೀರು ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. 1953ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು (ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ) ಇನಾಂ ರದ್ದತಿ ಕಾಯಿದೆ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದು ಇನಾಂ ಭೂಮಿಗಳ ಮೇಲಿನ ಮಧ್ಯವರ್ತಿ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ

ಮಹತ್ವದ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡಲಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಉಳುಮೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರೈತರಿಗೆ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಚಾಲನೆ ದೊರೆಯಿತು. 1956ರ ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ ರಚನೆಯ ಅನಂತರ ವಿವಿಧ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಒಗ್ಗೂಡಿಸಿ ಏಕೀಕೃತ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರಚನೆಯಾಯಿತು. ಹೊಸ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಭೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಏಕರೂಪಗೊಳಿಸುವ ಅಗತ್ಯತೆ ಎದುರಾಯಿತು.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ 1961ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಕಾಯಿದೆಯು ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಕಾಯಿದೆಯಾಗಿ ಜಾರಿಗೊಂಡಿತು. ಈ ಕಾಯಿದೆಯು ಗೇಣಿದಾರರ ಹಕ್ಕುಗಳ ರಕ್ಷಣೆ, ಭೂಹಿಡುವಳಿಯ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ ಮತ್ತು ಭೂಸ್ವಾಮ್ಯ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆ ತರಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿತು. ಆದರೆ ಆರಂಭಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಯಿದೆಯ ಪರಿಣಾಮ ಸೀಮಿತವಾಗಿತ್ತು. 1972ರಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಡಿ.ದೇವರಾಜ ಅರಸು ಅವರ ನೇತೃತ್ವದ ಸರ್ಕಾರವು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಸಬಲೀಕರಣವನ್ನು ತನ್ನ ಪ್ರಮುಖ ಗುರಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿತು. ಇದರ ಫಲವಾಗಿ 1974ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಕಾಯಿದೆಗೆ ವ್ಯಾಪಕ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ತರಲಾಯಿತು. ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳ ಮೂಲಕ ಗೇಣಿತನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬಹುತೇಕ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಿ, ಉಳುವವನಿಗೆ ಭೂಮಿ ಎಂಬ ತತ್ವದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಉಳುಮೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರೈತರಿಗೆ ಸ್ವಾಮ್ಯ ಹಕ್ಕು ನೀಡಲಾಯಿತು. ಜೊತೆಗೆ ಭೂಹಿಡುವಳಿಗೆ ಗರಿಷ್ಠ ಮಿತಿಯನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿ, ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರದ ವಶಕ್ಕೆ ಪಡೆದು ಭೂಹೀನರಿಗೆ ಹಂಚುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಯಿತು.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ 1961ರ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಕಾಯಿದೆಯು ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಕಾಯಿದೆಯಾಗಿ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಮೈಲಿಗಲ್ಲಾಗಿದೆ. ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ ರಚನೆಯ ಅನಂತರ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯ ಮಾಲೀಕತ್ವ, ಗೇಣಿತನ ಮತ್ತು ಭೂಹಿಡುವಳಿ ಸಂಬಂಧಿತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲು ಈ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಭೂಮಿಯ ಅಸಮಾನ ಹಂಚಿಕೆ, ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಮತ್ತು ಗೇಣಿದಾರರ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು ಇದರ ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಕಾಯಿದೆಯು ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿನ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಮರುಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ಭೂಮಿಯನ್ನು ನಿಜವಾಗಿ ಉಳುಮೆ ಮಾಡುವ ರೈತರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿತು. ಭೂಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮತ್ತು ಗೇಣಿದಾರರ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರತೆ ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದಕತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಗುರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳ ನಿರ್ಮೂಲನೆ, ಇನಾಂದಾರರು, ಜಾಗೀದಾರರು ಹಾಗೂ ಇತರೆ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳ ಮೂಲಕ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಭೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕ್ರಮೇಣ ನಿವಾರಿಸುವುದು ಕಾಯಿದೆಯ ಪ್ರಮುಖ

ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿನ ಅನಗತ್ಯ ಮಧ್ಯವರ್ತಿ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ರೈತ ಮತ್ತು ಭೂಮಿಯ ನಡುವಿನ ನೇರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಯಿತು. ಭೂಮಿಯನ್ನು ನಿಜವಾಗಿ ಉಳುಮೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಗೇಣಿದಾರರಿಗೆ ಕಾನೂನುಬದ್ಧ ರಕ್ಷಣೆ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಅವರನ್ನು ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಹೊರಹಾಕದಂತೆ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಅನಂತರದ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಭೂಸ್ವಾಮ್ಯ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ನೀಡಲು ಈ ಕಾಯಿದೆಯು ನೆಲೆಯಾಯಿತು. ಕೆಲವೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದ ಭೂಮಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗುವುದನ್ನು ತಡೆಯಲು ಭೂಹಿಡುವಳಿಯ ಗರಿಷ್ಠ ಮಿತಿಯನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರ ಮೂಲಕ ಭೂಮಿಯ ಸಮಾನ ಹಂಚಿಕೆಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಯಿತು. ನಿಗದಿತ ಮಿತಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರದ ವಶಕ್ಕೆ ಪಡೆದು ಭೂಹೀನ ರೈತರು ಹಾಗೂ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ಹಂಚುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಕಾಯಿದೆಯು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬಡವರಿಗೆ ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಮೇಲಿನ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಯಿತು.

ಗೇಣಿ ದರ, ಗೇಣಿತನದ ಅವಧಿ ಮತ್ತು ಭೂ ಬಳಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಮೂಲಕ ಕೃಷಿಕರ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ರೈತರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭದ್ರತೆ ದೊರೆಯಿತು. 1961ರ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಕಾಯಿದೆಯು ರಾಜ್ಯದ ಕೃಷಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ಮೊದಲ ಸಮಗ್ರ ಕಾನೂನು ಕ್ರಮವಾಗಿತ್ತು. ಇದರ ಮೂಲಕ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿನ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಅಧಿಕಾರ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿ, ರೈತ–ಕೇಂದ್ರಿತ ಕೃಷಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಅಡಿಪಾಯ ಹಾಕಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಆರಂಭಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಕಾಯಿದೆಯ ಅನೇಕ ನಿಬಂಧನೆಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಜಾರಿಯಾಗದ ಕಾರಣ ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಮಟ್ಟದ ಫಲಿತಾಂಶ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ.

1974ರ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು ರಾಜ್ಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ತಿರುವು ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. 1961ರ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಕಾಯಿದೆಯು ಭೂ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ, ಅದರ ಅನುಷ್ಠಾನವು ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ ಡಿ.ದೇವರಾಜ ಅರಸು ಅವರ ನೇತೃತ್ವದ ಸರ್ಕಾರವು 1974ರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಹೊಸ ದಿಕ್ಕು ನೀಡಿತು. ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳ ಮೂಲ ಆಶಯ ಉಳುವವನಿಗೆ ಭೂಮಿ ಎಂಬ ತತ್ವವಾಗಿತ್ತು. ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಉಳುಮೆ ಮಾಡುವ ರೈತನಿಗೇ ಅದರ ಮಾಲೀಕತ್ವದ ಹಕ್ಕು ದೊರೆಯಬೇಕು ಎಂಬುದು ಈ ನೀತಿಯ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಕ್ರಮವು

ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘಕಾಲದಿಂದ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಭೂಮಾಲೀಕರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ, ಕೃಷಿಕರನ್ನು ಸಬಲಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಧನೆಯೆಂದರೆ; ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬಹುತೇಕ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಿದ್ದು. ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಾಡಿಗೆ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಉಳುಮೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಗೇಣಿದಾರರು ಶಾಶ್ವತ ಅನಿಶ್ಚಿತತೆ ಮತ್ತು ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಗೇಣಿತನ ರದ್ದುಪಡಿಸುವ ಮೂಲಕ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಯಿತು. 1974ರ ಮಾರ್ಚ್ 01 ರಂದು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕಾನೂನುಬದ್ಧವಾಗಿ ಉಳುಮೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಗೇಣಿದಾರರಿಗೆ ಆ ಭೂಮಿಯ ಮಾಲೀಕತ್ವವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಅವಕಾಶ ನೀಡಲಾಯಿತು.

ಇದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಕ್ರಮವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾವಿರಾರು ರೈತರು ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಭೂಸ್ವಾಮಿಗಳಾದರು. ಭೂಮಿಯ ಕೇಂದ್ರೀಕರಣವನ್ನು ತಡೆಯುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬಗಳು ಹೊಂದಬಹುದಾದ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯ ಗರಿಷ್ಠ ಮಿತಿಯನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ದೊಡ್ಡ ಭೂಮಾಲೀಕರ ಅತಿಯಾದ ಭೂ ಸಂಗ್ರಹಣೆಗೆ ತಡೆ ವಿಧಿಸಲಾಯಿತು. ನಿಗದಿತ ಮಿತಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೊಂದಿದ್ದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರದ ವಶಕ್ಕೆ ಪಡೆಯುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕಾಯಿದೆಯು ನೀಡಿತು. ಈ ಕ್ರಮವು ಭೂಮಿಯ ಸಮಾನ ಹಂಚಿಕೆಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಸರ್ಕಾರದ ವಶಕ್ಕೆ ಬಂದ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಭೂಹೀನ ರೈತರು, ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರು, ದಲಿತರು ಮತ್ತು ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಹಂಚುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರ ಮೂಲಕ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬಡವರ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಯಿತು. 1974ರ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತಂದವು. ಭೂಸ್ವಾಮ್ಯ ಕೆಲವೇ ಕುಟುಂಬಗಳ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿದ್ದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಬದಲಾಗತೊಡಗಿತು. ಗೇಣಿದಾರರು ಭೂಸ್ವಾಮಿಗಳಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡ ಕಾರಣ ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಭದ್ರತೆ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳು, ದಲಿತರು ಹಾಗೂ ಸಣ್ಣ ರೈತರು ಭೂಸ್ವಾಮ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಧಿಕಾರ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿಯೂ ಮಹತ್ವದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದವು.

ಹೊಸ ಸಾಮಾಜಿಕ ವರ್ಗಗಳು ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಸಕ್ರಿಯಗೊಂಡು ಸ್ಥಳೀಯ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ಚುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯನ್ನು ತೋರಿದವು. ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಸಮಾನತೆಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಬಲವಾದವು.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಂಡ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ನೀತಿಗಳು ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜದ ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿದವು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ 1974ರ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳ ಅನಂತರ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಶಕ್ತಿಸಂಬಂಧಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡವು. ಭೂಮಿಯ ಮಾಲೀಕತ್ವವು ಕೆಲವೇ ಪ್ರಭುತ್ವಶಾಲಿ ವರ್ಗಗಳ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿದ್ದ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ, ಭೂಮಿಯನ್ನು ಉಳುಮೆ ಮಾಡುವ ರೈತರಿಗೆ ಸ್ವಾಮ್ಯ ಹಕ್ಕು ದೊರೆಯುವ ಮೂಲಕ ಗ್ರಾಮೀಣ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕ ಪರಿವರ್ತನೆ ಸಂಭವಿಸಿತು. ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ನೀತಿಗಳ ಪ್ರಮುಖ ಪರಿಣಾಮವೆಂದರೆ; ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಾನತೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ವ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರದ ಆರಂಭಿಕ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯ ಮಾಲೀಕತ್ವವು ಕೆಲವೇ ಭೂಮಾಲೀಕ ಕುಟುಂಬಗಳು ಮತ್ತು ಮೇಲ್ವರ್ಗಗಳ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿತ್ತು. ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಯ ಅನಂತರ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳು, ದಲಿತರು ಮತ್ತು ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ ಸಮುದಾಯಗಳ ಹಲವಾರು ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಭೂಸ್ವಾಮ್ಯ ದೊರೆಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಹೆಚ್ಚುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಪರಂಪರಾಗತ ಅಸಮಾನತೆಗಳು ಕ್ರಮೇಣ ಕಡಿಮೆಯಾಗತೊಡಗಿದವು. ಭೂಸ್ವಾಮ್ಯವು ಸಾಮಾಜಿಕ ಗೌರವದ ಸಂಕೇತವಾಗಿದ್ದರಿಂದ, ಈ ಬದಲಾವಣೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯದ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಸಹಕಾರಿಯಾಯಿತು.

ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಮುನ್ನ ಸಾವಿರಾರು ರೈತರು ಗೇಣಿದಾರರಾಗಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಉಳುಮೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿನ ಯಾವುದೇ ಶಾಶ್ವತ ಹಕ್ಕು ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಭೂಮಾಲೀಕರ ಕೃಪೆಗೆ ಅವಲಂಬಿತರಾಗಿದ್ದರು. 1974ರ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳ ಅನಂತರ ಗೇಣಿದಾರರಿಗೆ ಭೂಸ್ವಾಮ್ಯ ಹಕ್ಕು ದೊರೆತ ಪರಿಣಾಮ ಅವರು ಸ್ವತಂತ್ರ ರೈತರಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡರು. ಈ ಬದಲಾವಣೆಯು ಅವರ ಆರ್ಥಿಕ ಭದ್ರತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿತು. ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿನ ಶಾಶ್ವತ ಹಕ್ಕು ದೊರೆತ ಕಾರಣ ರೈತರು ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿದರು ಹಾಗೂ ತಮ್ಮ ಜಮೀನಿನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಹೂಡಿಕೆ ಮಾಡಲು ಮುಂದಾದರು. ಭೂಮಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾವದ ಪ್ರಮುಖ ಮೂಲವಾಗಿದೆ. ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅನಂತರ ಭೂಸ್ವಾಮ್ಯ ಹೊಂದಿದ ಹೊಸ ಸಾಮಾಜಿಕ ವರ್ಗಗಳು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು, ತಾಲ್ಲೂಕು ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ರಾಜಕೀಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದವು.

ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳು, ದಲಿತರು ಮತ್ತು ಸಣ್ಣ ರೈತ ಸಮುದಾಯಗಳಿಂದ ಹೊಸ ನಾಯಕತ್ವ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತು. ಇದರಿಂದ ಗ್ರಾಮೀಣ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಪರಂಪರ ಭೂಮಾಲೀಕರ ಏಕಪಕ್ಷೀಯ ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ವಿಸ್ತಾರವಾಯಿತು. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ

ನ್ಯಾಯ ಆಧಾರಿತ ರಾಜಕೀಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳು ಮಹತ್ವದ ಅಡಿಪಾಯವನ್ನು ಒದಗಿಸಿವೆ. ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿನ ಮಾಲೀಕತ್ವದ ಭದ್ರತೆಯು ಕೃಷಿ ಉತ್ಪಾದಕತೆಯ ಮೇಲೆ ಸಕಾರಾತ್ಮಕ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿತು. ಭೂಸ್ವಾಮಿಗಳಾದ ರೈತರು ತಮ್ಮ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು, ಉತ್ತಮ ಬೀಜಗಳು, ರಾಸಾಯನಿಕ ಗೊಬ್ಬರಗಳು ಹಾಗೂ ಆಧುನಿಕ ಕೃಷಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮುಂದಾದರು. ಇದರಿಂದ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮತ್ತು ಆದಾಯ ಹೆಚ್ಚುವಿಕೆಗೆ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯಿತು. ಭೂಮಿಯೊಂದಿಗೆ ರೈತರ ನೇರ ಸಂಬಂಧ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಕಾರಣ ಕೃಷಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಮತ್ತು ಬದ್ಧತೆ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಭೂಸ್ವಾಮ್ಯವು ಗ್ರಾಮೀಣ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಿರ ಆದಾಯ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಭದ್ರತೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ.

ಭೂಹೀನ ರೈತರು ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ಭೂಮಿ ದೊರೆತ ಪರಿಣಾಮ ಅವರ ಜೀವನೋಪಾಯದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆ ಕಂಡುಬಂದಿತು. ಕೃಷಿಯಿಂದ ದೊರೆಯುವ ಆದಾಯವು ಕುಟುಂಬಗಳ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಿತು. ಶಿಕ್ಷಣ, ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ವಸತಿಯಂತಹ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಲಭ್ಯಗಳತ್ತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನ ಹರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬಡತನದ ಪ್ರಮಾಣ ಕೆಲವು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದು, ಜೀವನಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆ ಕಂಡುಬಂತು. ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ನೀತಿಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜದ ರೂಪಾಂತರದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿವೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಾನತೆ, ಗೇಣಿದಾರರ ಸಬಲೀಕರಣ, ರಾಜಕೀಯ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯ ವಿಸ್ತರಣೆ, ಕೃಷಿ ಉತ್ಪಾದಕತೆಯ ಏರಿಕೆ ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮೀಣ ಬಡತನದ ಇಳಿಕೆಯು ಹಲವು ಸಕಾರಾತ್ಮಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಈ ನೀತಿಗಳು ಕಾರಣವಾಗಿವೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಭೂಹೀನತೆ, ಮಹಿಳೆಯರ ಭೂಸ್ವಾಮ್ಯ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಸಂಕಷ್ಟಗಳಂತಹ ಕೆಲವು ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮುಂದುವರಿದಿದ್ದರೂ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯದ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವಲ್ಲಿ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ನೀತಿಗಳು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿವೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ನೀತಿಗಳು ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತಂದಿದ್ದರೂ, ಅವು ಸಂಪೂರ್ಣ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಸಾಧಿಸಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಯ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ, ಭೂಮಿಯ ಸಮಾನ ಹಂಚಿಕೆ ಮತ್ತು ಭೂಹೀನರಿಗೆ ಭೂಸ್ವಾಮ್ಯ ಒದಗಿಸುವುದಾಗಿದ್ದರೂ, ವಿವಿಧ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ, ಕಾನೂನುಬದ್ಧ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಕೆಲವು ಮಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ಕೊರತೆಗಳು ಕಂಡುಬಂದಿವೆ. ಭೂಹಿಡುವಳಿ ಮಿತಿಯನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಅನಂತರ ಸರ್ಕಾರದ ವಶಕ್ಕೆ ಬಂದ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಭೂಹೀನರಿಗೆ ಹಂಚುವ ಯೋಜನೆ ರೂಪಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭೂಮಿ

ಲಭ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮರುಹಂಚಿಕೆಗೊಂಡ ಭೂಮಿಯ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಭೂಹೀನ ಕುಟುಂಬಗಳ ಬಹುಪಾಲು ಈ ಯೋಜನೆಯ ಲಾಭದಿಂದ ವಂಚಿತವಾಗಿವೆ. ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಕಾನೂನುಗಳ ಜಾರಿಗೆ ಮುನ್ನ ಮತ್ತು ಅನಂತರ ಅನೇಕ ದೊಡ್ಡ ಭೂಮಾಲೀಕರು ತಮ್ಮ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕುಟುಂಬ ಸದಸ್ಯರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ವಿಭಜಿಸುವುದು, ನಕಲಿ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಬೇನಾಮಿ ವರ್ಗಾವಣೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ಮೂಲಕ ಕಾನೂನಿನ ಮಿತಿಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಯ ಉದ್ದೇಶಿತ ಫಲಿತಾಂಶಗಳು ಕೆಲವು ಮಟ್ಟಿಗೆ ದುರ್ಬಲಗೊಂಡವು. ಗೇಣಿದಾರರಿಗೆ ಭೂಸ್ವಾಮ್ಯ ಹಕ್ಕು ದೊರೆತರೂ, ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಅನೇಕ ಭೂಹೀನ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಭೂಮಿ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ನೀತಿಗಳು ಕಾಲಾನುಸಾರ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಕಂಡಿವೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ 2020ರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಕಾಯಿದೆಗೆ ಮಹತ್ವದ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ತಂದಿತು. ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳ ಮೂಲಕ ಕೃಷಿಯಲ್ಲದ ಆದಾಯ ಹೊಂದಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೂ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಖರೀದಿಸಲು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಕೃಷಿಕ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿ ಖರೀದಿಸುವ ಅವಕಾಶ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸೀಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಬದಲಾವಣೆಯ ಉದ್ದೇಶ ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೂಡಿಕೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು, ಆಧುನಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಆಧಾರಿತ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡುವುದಾಗಿತ್ತು. ಸರ್ಕಾರದ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ ಈ ಕ್ರಮವು ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಬಂಡವಾಳ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶಗಳನ್ನು ತರಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು ವ್ಯಾಪಕ ಚರ್ಚೆ ಮತ್ತು ವಿವಾದಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದವು. ಒಂದು ಕಡೆ ಇದು ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಧುನೀಕರಣಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದ್ದರೆ, ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ದೊಡ್ಡ ಕಂಪನಿಗಳು ಮತ್ತು ಶ್ರೀಮಂತ ಹೂಡಿಕೆದಾರರು ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಖರೀದಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ ಎಂಬ ಆತಂಕ ವ್ಯಕ್ತವಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಸಣ್ಣ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಮ ರೈತರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಅಪಾಯ ಎದುರಾಗಬಹುದು ಎಂಬ ವಾದವೂ ಕೇಳಿಬಂದಿತು. ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ನೀತಿಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಸಮಾನತೆಯ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಹೆಜ್ಜೆಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವುಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಮಿತಿಗಳು ಕಂಡುಬಂದಿವೆ.

ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭೂಮಿಯ ಸೀಮಿತ ಮರುಹಂಚಿಕೆ, ಭೂಹೀನರ ಸಮಸ್ಯೆ, ಮಹಿಳೆಯರ ಕಡಿಮೆ ಭೂಸ್ವಾಮ್ಯ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಸಮಾನತೆಗಳು ಇನ್ನೂ ಸವಾಲುಗಳಾಗಿ ಉಳಿದಿವೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ಕಾನೂನು ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಹೊಂದಿದ್ದರೂ,

ಸಣ್ಣ ರೈತರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಮತೋಲನಯುತ ನೀತಿಗಳ ಅಗತ್ಯತೆ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ.

ಉಪಸಂಹಾರ

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಂಡ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ನೀತಿಗಳು ರಾಜ್ಯದ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಸಮಾಜೋ–ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿವೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾನಂತರದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯ ಅಸಮಾನ ಹಂಚಿಕೆ, ಗೇಣಿದಾರರ ಶೋಷಣೆ ಹಾಗೂ ಭೂಮಾಲೀಕರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಕ್ರಮಗಳು ಗ್ರಾಮೀಣ ಬದುಕಿನ ವಿವಿಧ ಆಯಾಮಗಳ ಮೇಲೆ ಆಳವಾದ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿವೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ 1961ರ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಕಾಯಿದೆ ಮತ್ತು 1974ರ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಉಳುಮೆ ಮಾಡುವ ರೈತರಿಗೆ ಭೂಸ್ವಾಮ್ಯ ಹಕ್ಕು ಒದಗಿಸುವ ಮೂಲಕ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯದ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಿವೆ. ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಗೇಣಿದಾರರು ಭೂಸ್ವಾಮಿಗಳಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡು ಆರ್ಥಿಕ ಭದ್ರತೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಗೌರವವನ್ನು ಪಡೆದರು. ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳು, ದಲಿತರು ಹಾಗೂ ಇತರ ವಂಚಿತ ಸಮುದಾಯಗಳ ಸಬಲೀಕರಣಕ್ಕೆ ಇದು ಮಹತ್ವದ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿತು. ಜೊತೆಗೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ರಾಜಕೀಯದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ನಾಯಕತ್ವದ ಉದಯ, ಕೃಷಿ ಉತ್ಪಾದಕತೆಯ ವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಬಡತನ ನಿವಾರಣೆಯಂತಹ ಸಕಾರಾತ್ಮಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಳಿಗೆ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳು ಪೂರಕವಾಗಿವೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ನೀತಿಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯದ ಚಳುವಳಿಗೆ ಭದ್ರ ಅಡಿಪಾಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿವೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ, ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಯ ಎಲ್ಲಾ ಗುರಿಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಾಕಾರಗೊಂಡಿಲ್ಲ. ಭೂಹೀನ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಸಮಸ್ಯೆ, ಮಹಿಳೆಯರ ಕಡಿಮೆ ಭೂಸ್ವಾಮ್ಯ, ಭೂಮಿಯ ಅಸಮಾನ ಹಂಚಿಕೆ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವೈವಿಧ್ಯತೆಗಳು ಹಾಗೂ ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರ ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಆಧುನಿಕ ಸವಾಲುಗಳು ಇನ್ನೂ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿವೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ಭೂ ನೀತಿಗಳ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೀಕರಣವು ಹೊಸ ಅವಕಾಶಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಹೊಸ ಸವಾಲುಗಳನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿವೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

1. ನಂಜುಂಡಸ್ವಾಮಿ.ಎಂ.ಡಿ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳು, ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, 1980
2. ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ.ಕೆ, ಗ್ರಾಮೀಣ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ, ಪ್ರಸಾರಂಗ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು, 1992
3. ನಾಗರಾಜ.ಡಿ.ಆರ್, ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಇತಿಹಾಸ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, 1998
4. ಬಸವರಾಜು.ಬಿ, ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಪ್ರಸಾರಂಗ, ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು, 1987
5. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ, ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಕಾಯಿದೆ–1961 ಹಾಗೂ ತಿದ್ದುಪಡಿ–1974, ಕಂದಾಯ ಇಲಾಖೆ ಪ್ರಕಟಣೆಗಳು, ಬೆಂಗಳೂರು
6. Chandrashekhara.S, Land Reforms in Karnataka, Oxford University Press, New Delhi, 1983
7. Deshpande.R.S, Agrarian Reforms in Karnataka, Institute for Social and Economic Change (ISEC), Bangalore, 2005
8. Dube.S.C, Indian Village, Routledge and Kegan Paul, London, 1955
9. Karanth.G.K, Land and Caste in South India, Oxford University Press, New Delhi, 2002
10. Srinivas.M.N, India’s Villages, Asia Publishing House, Bombay, 1955